

מולדת

וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלְמִוְלַדְתְּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ: (בראשית לא ג.)¹

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמְּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אֲבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ: (בראשית יב א.)²

רמב"ן בראשית יב א – קשה לעזוב מולדת

וטעם להזכיר "ארצך ומולדתך ובית אביך", כי יקשה על האדם לעזוב ארצו אשר הוא יושב בה ושם אוהביו ורעיו וכל שכן כשהוא ארץ מולדתו ששם נולד, וכל שכן כשיש שם כל בית אביו, ולכך הוצרך לומר לו שיעזוב הכל לאהבתו של הקב"ה.³

כִּי אֶל אֶרְצִי וְאֶל מְוֹלַדְתִּי תֵלֵךְ וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנִי לְיִצְחָק: ... הַשְּׁמֹר לְךָ פֶּן תִּשָּׁב אֶת בְּנֵי שְׁמָה: ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מְוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דָּבַר לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לִי לֵאמֹר לְזַרְעֶךָ אֶתְּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא
יִשְׁלַח מַלְאָכָו לְפָנֶיךָ וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנִי מִשָּׁם: ... רַק אֶת בְּנֵי לֹא תִשָּׁב שְׁמָה: (בראשית כד ד-ח.)⁴

בראשית רבה נט ח – חיטים של מקומך

"אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני" - הזהירו שלא ילך אל בנות ענר אשכל וממרא. "כי אל ארצי ואל מולדתי תלך", אמר ר' יצחק: חיטים של עירך זונין – זרע מהם.⁵

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלְמִוְלַדְתְּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ: (בראשית לא ג.)⁶

¹ זה האזכור הראשון בתורה של ארץ ישראל (ארץ כנען) כמולדת וכארץ אבות האומה. זה ההבדל הגדול בין אברהם הסבא ליעקב הנכד 'צבר בן צבר'. לאברהם נאמר: "לך לך מארצך וממולדתך אל הארץ אשר אראך" – המולדת היא אור כשדים או חרן, ואילו ליעקב נאמר: "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך" – הארץ 'שנראתה' לאברהם היא כעת ארץ האבות והמולדת. אולי דווקא מהגלות מרגישים בחסרון המולדת. הפסוק הנ"ל גם מדגיש את סגירת המעגל של פרשת ויצא עמוסת המאורעות, שפותחת ב"ויצא" ומסתיימת ב"שוב" - יעקב הבורח שדה ארם (הפטרות השבת) ונודד "אם יהיה אלהים עמדי" מול יעקב החוזר לארץ בברכת "ואהיה עמך". כך או כך, בעקבות פסוק זה מהפרשה, מצאנו לנכון לדרוש מעט על "מולדת" במופיעיה השונים במקרא, במדרש ובמפרשים.

² אין זה האזכור הראשון של המילה "מולדת בתורה", כבר קדם לו בראשית יא כח פרשת נח: "וַיִּמַת הָרֶן עַל פְּנֵי תְרַח אֲבִיו בְּאֶרֶץ מְוֹלַדְתּוֹ כִּי אֲבָרָם הָיָה מֵחֶרֶן, לְאַחַר שֶׁאֲבָרָם עָשָׂה עִם תְּרַח אֲבִיו אֶת 'חֲצִי הַמַּסְעִי' לְאַרְץ כְּנָעַן וּמִמֶּשֶׁךְ כַּעַת בְּגַפּוֹ. מִשְׁמַע שְׁמֵהּ מֵאֵד הַתְּחִלָּה "מולדת" אור כשדים ב"מולדת" חרן, ובדרך למולדת החדשה, עוזב אברהם שתי "מולדות". חרן היא אם כך התחנה השנייה, אבל נלך בדרכי אברהם אבינו ונתחיל מכאן את המסע של המונח "מולדת" במקרא.

³ עזיבת ארץ אבות, מולדת ובית אבא, איננה דבר של מה בכך, גם אם זו מלווה בציווי אלוהי. ראה מדרש במדבר רבה יד יא על קרבנות הנשיאים: "ומזרק (אחד כסף) זה אברהם שנזרק מארצו ומבית אביו, שנאמר (בראשית יב) ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך". ופירושו רשב"ם על "ארמי אובד אבי", פרשת כי תבוא דברים כו ה: "ארמי אובד אבי – אבי אברהם ארמי היה, אובד וגולה מארץ ארם. כדכתיב: לך לך מארצך, וכדכתיב: ויהי כאשר התעו אותי אלהים מבית אבי. לשון אובד ותועה אחד הם באדם הגולה". ופסיקתא זוטרתיא (לקח טוב) בראשית כו ה שמפרש מהו "יעקב אשר שמע אברהם בקולו"? – "שאמרתי לו לך לך מארצך וממולדתך". זו הזכות הגדולה של "יעקב" שהתגלגלה ל"יעקב". ראה דברינו [לך לך מארצך](#) בפרשת לך לך, [כאשר התעו אותי אלהים](#) בפרשת וירא וכן [ארמי אובד אבי](#) בפרשת כי תבוא.

⁴ פעמיים מכנה אברהם את חרן "מולדת", בציווי לעבד להביא אשה ליצחק. ניחא "בית אבי", אבל "ארצי" ר"מולדת"? בקריאה ראשונה נראה שאכן אברהם עדיין מחשיב את חרן ל-"ארצי ומולדת" - קשה להיפרד מהעבר ואין גם דרישה להינתק ממנו, ראה דברינו [תרח סבנו](#) בפרשת לך לך. אך בקריאה שנייה, כאשר נוסף "לקחני מבית אבי וממולדתי" ונוסף אזכור ההבטחה בשבועה "לזרעך אתן את ארץ הזאת", אפשר ש"מולדת" הוא ציון עובדה "שם נולדתי", בדומה לשימוש "מולדת" או "הולדת" בספרים ויקרא ויחזקאל (ולמרות שאברהם לא נולד בחרן), או כמו: "מה שהייתה פעם מולדת": ראה שכל טוב (בובר) על הפסוק: "כי אם אל ארצי. שהייתי בה תחילה: ואל מולדתי תלך. זו שכונתי". ופירושו העמק דבר: "מולדתי - הוא מקום שנתגדל".

⁵ זונין הוא סוג חיטים ירוד, ראה באגדת בראשית (בובר) פרק כג המשל על הזונין שאמרו לחיטים: אנו יפים מכם "שעליכם ועלינו המטר ירד, והשמש זורח על שנינו", אבל כשהגיעה זמן הזרייה הולכים החטים לאוצר (למאכל בני אדם) והזונין למאכל העופות. מה אומר כאן מדרש בראשית רבה? שאדם נדבק למשפחתו גם אם הם נחותים. אברהם מציין את "ארצי ומולדתי" בהקשר המשפחתי וקרבת דם ולעניין לקיחת אשה ליצחק. לא כמקום שהוא עדיין רואה בו מולדת. חיזוק לקריאה זו מתקבל מהחזרה על "שם" ר"שמה" מספר פעמים והאזרה פעמיים: "רק את בני לא תשיב שמה"! משפחתי – כן, ארצי ומולדתי כמקום ששייך לתולדותי – כן, ארצי ומולדתי כמקום לחזור אליו – לא, זה "שם". ראה בהקשר זה דברינו [בית נחור](#) בפרשת וירא. וראה אגב פירושי רש"י, אבן עזרא ורד"ק שב"מולדת" אברהם התכוון לאור כשדים ולא לחרן, אבל כאן אנחנו כבר גולשים לפרשת חיי שרה.

⁶ חזרנו לפסוק בפרשתנו, לאזכור הראשון בתורה של ארץ ישראל (ארץ כנען) כמולדת וכארץ אבות האומה, ולהבדל הגדול בין הקריאה לאברהם: "לך לך מארצך וממולדתך אל הארץ אשר אראך" והקריאה ליעקב: "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך". בחזיון הסולם מובטח יעקב: "והשיבותיך אל האדמה הזו" ויעקב המתעורר משנתו עומד ונודד: "אִם־יְהִי־אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בְּדַרְךָ הַזֹּאת ... וְשָׁבְתִי בְּשִׁלּוֹם אֱלֹהִיִּת אָבִי וְיְהִי ה' לִי אֱלֹהִים". המפרשים והמדרשים דנים בשאלה אם "ושבתי בשלום אל בית אבי" הוא חלק מהתנאי של הנודד: אם כך וכך יעשה לי הקב"ה, כולל שישבני אל בית אבי בשלום; או שהוא חלק מקיום הנדר ע"י יעקב, היינו, שכאשר הקב"ה ישמור אותו ויהיה עמו, הוא יעקב ישוב מעצמו ויקיים "ושבתי אל בית אבי". בין כך ובין כך, הנה הקריאה ליעקב: שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך! כלשון המדרש הגדול כאן: "עתה קום צא מן הארץ הזאת. כבר הגיע העת" ובראשית רבה: "אמר הקב"ה ליעקב: חייך, חמיק אינו מסביר לך פנים ואת יושב כאן? שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך".

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְּׂדֵה אֶל צֹאנוֹ: ... וַיֹּאמֶר אֵלַי מְלֹאָד הָאֱלֹהִים בְּחִלּוֹם יַעֲקֹב וַאֲמַר הַנְּנִי: וַיֹּאמֶר ... אֲנִי הָאֵל בֵּית אֶל אֲשֶׁר מְשַׁחֵת שָׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר נָדַרְתָּ לִּי שָׁם נָדַר עִתָּה קוֹם צֵא מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל אָרֶץ מִוְלַדְתְּךָ: וַתַּעַן רַחֵל וּלְאָה וַתֹּאמְרֵנָה לוֹ הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק וְנִחְלָה בְּבֵית אֲבִינוֹ: הֲלוֹא נִכְרִיתִים נִחְשְׁבָנוּ לוֹ כִּי מִכְרָנוּ ... וְעִתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלַיךָ עֲשֵׂה: (בראשית לא ד-טז).⁷

בראשית רבה עד א פרשת ויצא – מולדת היא ארץ החיים

"וַיֹּאמֶר ה' אֵל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתְּךָ", כתיב: "וְעֵקֶתִי אֵלַיךָ ה' אֲמַרְתִּי אֶתְּךָ מְחַסֵּי חֶלְקִי בְּאָרֶץ הַחַיִּים" (תהלים קמב ו). א"ל הקב"ה: אתה אמרת "חלקי בארץ החיים" – "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך" – אביך מצפה לך, אמך מצפה לך, אני בעצמי מצפה לך.⁸ ר' אמי בשם ריש לקיש אמר: נכסי חוצה לארץ אין בהם ברכה, אלא משתשוב אל ארץ אבותיך אהיה עמך.⁹

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אֲבֹרְהֶם וְאֵלֵהֵי אָבִי יִצְחָק ה' הָאֵמַר אֵלַי שׁוּב לְאָרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתְּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ: קִטְנֹתִי מִפְּלֵ הַחֲסָדִים וּמִפְּלֵ הָאֲמִתִּים אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדְּךָ כִּי בְּמִקְלִי עֲבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעִתָּה הַיִּיתִי לְשָׁנֵי מַחְנוֹת: (בראשית לב י-יא).¹⁰

פרקי דרבי אליעזר פרק לח – ישב יעקב שאנו בארץ מולדתו, בארץ מגורי אביו

וְלִקַּח עִשׂוֹ כָּל מַה שֶּׁהָיִים אָבִיו, וְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה נָתַן לְיַעֲקֹב, וְכָתְבוּ כְּתָב עוֹלָם בְּיַמֵּיהֶם.¹¹ אָמַר יַעֲקֹב לְעִשׂוֹ לֵךְ מֵאֶרֶץ אַחְזָתִי מֵאֶרֶץ כְּנָעַן, וְלִקַּח עִשׂוֹ אֶת נַשְׁוֵי וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ, שְׁנַאֲמַר: "וַיֵּלֶךְ אֶל אָרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אַחִיו" ... אִזּוֹ יֵשֵׁב יַעֲקֹב בְּטַח וְשָׁאֲנָן בְּאָרֶץ כְּנָעַן וּבְאָרֶץ מִוְלַדְתּוֹ וּבְאָרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, שְׁנַאֲמַר: "וַיֵּשֵׁב יַעֲקֹב בְּאָרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו".¹²

⁷ אם את ארץ מולדתו עזב יעקב בגפו, השיבה היא כבר משא ומסע משפחתי. יעקב מבין שהוא אמנם חוזר לארץ מולדתו (גם הוא היה צריך לקריאה: די עם בית לבן, די עם חרן), אבל עבור רחל ולאח וגם הילדים, שחלקם כבר היו בוגרים, אין זו חזרה, אלא עקירה וציאה שוב לדרך "לך לך" – אל הארץ שהיא תהיה לכם המולדת. רחל ולאח והילדים צועדים בעקבות סבתא רבקה וסבא רבה אברהם ונהן עונות בבטחה: כאן, כבר אין לנו חלק ונחלה, כאן אנחנו נכריות. נראה שהמקרא מבקש לשבח כאן הן את יעקב שראה לנכון לשתף את רחל ולאח בהחלטה לשוב לארץ והן את רחל ולאח שחזקו אותו בהחלטה זו, והמדרשים והפרשנים לא התעכבו על נקודה זו.

⁸ וגם אחיך עשו מצפה לך, החזרה לארץ לא תהיה קלה, יש חשבונות לסגור והדורים ליישר. ארץ ישראל היא "ארץ החיים", אבל כמו החיים היא נקנית בתלאות ובייסורים. החזרה לארץ איננה "מסע תענוגות" או רכיבה על ענני או כנפי המשיח.

⁹ ריש לקיש הוא מהמקנאים לארץ ישראל ולהיאחזות בה, לא כ"ארץ החיים" שבאים להיקבר בה (ראה במדרש שם, וכדברי רבי יהודה הלוי בשיר ציון הלא תשאלו לשלום אסיריך: "חיי נשמות אויר ארצך"), אלא כארץ החיים המעשיים כאן ועכשיו שרק בנכסיה יש ברכה, ושם "אהיה עמך". "אהיה" הוא אחד משמותיו של הקב"ה בתחילת ספר שמות בהתגלות למשה בסנה. וכברכת בעז בשם לנעריה הקוצרים את ברכת הארץ: "ה' עמכם" (ראה רות רבה ד ה). אם זעקתך יעקב, אומר לו הקב"ה, היא לחלקך בארץ החיים ולחסות בצל השכינה, קום קח את משפחתך ורכושך, צא מחרן ושוב אל ארץ אבותיך ומולדתך. ואהיה יהיה עמך. ראה הרחבה של מדרש זה בתנחומא (בובר) סימן כג בפרשתנו: "זעקתי אליך ה' מדבר ביעקב. כשיצא מבית אביו מהו אומר? אם יהיה אלהים עמדי וגוי' (בראשית כח כ), תלה עיניו להקב"ה, אמר: אתה מחסי. א"ל: הנה אנכי עמך וגוי'. חלקי בארץ החיים – שהיה יעקב מקוה לחזור לארץ ישראל. אמר יעקב: ברשות יצאתי, אם איני נוטל רשות איני חוזר. אמר הקב"ה: רשות אתה מבקש? הרשות בידך! שוב אל ארץ אבותיך! כלום באתה אלא בשביל השבטים? הרי הם בידך ... כלום באתה אלא בשביל רחל? הרי (זכות) רחל בידך". ופרקי דרבי אליעזר פרק לה: " ... ולמה ברח? שאמר לו הקב"ה: יעקב, יעקב! איני יכול לשכון שכינתי עליך בחוצה לארץ, אלא שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך". ראה דברינו [שוב אל ארץ אבותיך](#) בפרשה זו.

¹⁰ תפילת יעקב במצוקתו בחזרתו לארץ, ערב הפגישה עם עשו, כמתואר בתחילת פרשת וישלח, היא הד של הציווי "שוב אל ארץ מולדתך" של פרשת ויצא, במעין תמונת ראוי. ראה פירוש רש"י לפסוק זה: "כך אמר יעקב לפני הקב"ה: שתי הבטחות הבטחתני: אחת בצאתי מבית אבי מבאר שבע ... שם אמרת לי: ושמתך בכל אשר תלך. ובבית לבן אמרת לי: שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך ... בשתי הבטחות האלו אני בא לפניך". ופירוש רד"ק שם: "אתה הוא שהבטחתני בנוסעי מבית אבי ... וגם בחרן הבטחתני שנית ואמרת לי שוב לארצך והוא ארץ אבותיך שאמרת". אמא רבקה כבר לא מצפה, אבא יצחק רחוק שם בחברון או בארץ פלשתים. ראה דברינו [מסע יעקב בחזרתו לארץ](#) בפרשת וישלח. מי כן מצפה ליעקב בכניסה "לארצך ולמולדתך"? עשו! ראה שכל טוב (בובר) על הפסוק: "ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואטיבה עמך – ועל הבטחתו נשענתי לברוח לפני לבן". ברכת מהצר בגלות, מחכה לך בארץ עשו. אכן, החזרה לארץ לא קלה. יש חשבונות לסגור והדורים ליישר. ארץ ישראל ומולדת נקנים במאבק. ובאשר להבטחות, ראה דברינו [אין הבטחה לצדיק בעולם הזה](#).

¹¹ ראה פרק קודם שם איך חלקו עשו ויעקב את ירושתם אחרי מות יצחק.

¹² ובפרק קודם, לז, מתוארת האידיליה של יעקב שמגיע ליצחק אביו בקרית ארבע אחרי המפגש עם עשו והאירוע בשכם: "ולא רדפו אחרי בני יעקב – ולקח יעקב בניו ובני נשיו והלך לקרית ארבע אצל יצחק אביו ומצא שם את עשו ואת בניו ואת נשיו וישבים באוהל יצחק ותקע לו אוהלו חוצה לה. וראה יצחק את יעקב ואת נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל אשר לו לשני בניו ושמו בלבו מאד ועליו הוא אומר: וראה בניו לבניך שלום על ישראל ... אז ישב יעקב בטח ושאנו ושלו בארץ כנען ובארץ מולדתו ובארץ מגורי אביו, שנאמר: וישב יעקב בארץ מגורי אביו". מגורי אביו ולא מגורי סבו. הוא יצחק שנאמר לו: גור בארץ הזו, הוא שהפך את ארץ כנען לארץ מגורים. ראה דברינו בשבחו של [יצחק אבינו](#) בפרשת תולדות. וכאשר יעקב ובניו באים למצרים הם אומרים: "לגור בארץ באו עבדיך ... עכ"פ, במהרה הופרה שלוה זו וקפצה על יעקב המריבה הגדולה בביתו הוא. כמאמר בראשית רבה פד ג על יעקב שביקש לישוב בשלוה: "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז (איוב ג כו). לא שלותי – מעשו, ולא שקטתי – מלבן, ולא

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמֶה הֲרַעְתָּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ הָעוֹד לְכֶם אָח: וַיֹּאמְרוּ שְׂאוֹל שְׂאֵל הָאִישׁ לָנוּ וְלִמְוֹלָדְתָנוּ לֵאמֹר הָעוֹד אֲבִיכֶם חִי הָיִשׁ לְכֶם אָח וְנִגְדַּד לּוֹ עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּעֵי נָדַע כִּי יֹאמֶר הוֹרִידוּ אֶת אַחֵיכֶם: (בראשית מג ו-ז).¹³

מדרש אגדה (בובר) בראשית מב ג פרשת מקץ – כאילו נתגדל בינינו

אמר להם: לכו והביאו אותנו. הלכו אל אביהם אמרו לו: סיפר לנו האיש ולמולדתינו, שמא כאילו נתגדל בינותינו, והרבה צער ציער אותנו. ואמר לנו: מרגלים אתם. ואם לאו, הביאו את אחיכם ויאמינו דבריכם.¹⁴

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַנְּיִי: וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֵל תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרַיִמָּה כִּי לָגוּי גְדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: אָנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאָנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֵה וְיִוֹסֶף יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ: (בראשית מה כח - מו ד).¹⁵

פרקי דרבי אליעזר פרק לח – יעקב עוזב את ארץ אבותיו ומולדתו

ירידה רביעית שירד למצרים, שנאמר: "אנכי ארד עמך מצרימה". שמע יעקב על יוסף שהוא חי והיה מהרהר בלבו ואומר: איך אעזוב ארץ אבותי וארץ מולדתי ואת ארץ ששכינתו של הקב"ה בקרבה ואלך אל ארץ טמאה לתוך העבדים בני חם בארץ שאין יראת שמים ביניהם? אמר לו הקב"ה: יעקב, "אל תירא מרדה מצרימה... אנכי ארד עמך".¹⁶

וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בָּאִי אֵלֶיךָ מִצְרַיִמָּה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֹאשׁוֹן וְשְׁמֵעוֹן יִהְיוּ לִי: וּמְוֹלָדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלֵדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ עַל שֵׁם אַחֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנֵיחֶלְתָּם: (בראשית מח ה-ו).¹⁷

פסיקתא רבתי (איש שלום) פסיקא ג ביום השמיני – מולדת הנכדים היא שלך

והוא שאומר לו: "שני בנים הולדים לך בארץ מצרים עד בואי אליך מצרימה לי הם" (בראשית מח ה). אמר לו: אינם שלך אלא שלי. שאמר לי: "גוי וקהל גוים" ולא נתן לי אלא את בנימין - הרי אינך שלך אלא שלי... ומה

נחתי - מדינה, ויבא רוגז - בא עלי רוגזו של יוסף. אי הצלחה זו להיאחז בארץ האבות והמולדת מהדהדת לאורך ההיסטוריה הארוכה של עם ישראל... ראה דברינו [ביקש יעקב לישוב בשלווה](#) בפרשת וישב.

¹³ ישיבת יעקב בשלווה בארץ מגורי אביו ומולדתו לא האריכה ימים ורוגזו של יוסף ואחיו גבר. האח שנמכר לעבד למצרים, עלה לגדולת משנה למלך מצרים בגולה, וכעת מתנכר לאחיו הבאים לשבור אוכל ומתחקר אותם כמרגלים ושואל: מה היא המולדת שלכם? אנחנו מתפתים להמשיך בכיוון זה ולדמיין את יוסף מתגרה באחיו כאומר: איזו היא המולדת שלכם שאינה יכולה לפרנס אתכם ואתם יורדים למולדת זרה זו לשבור אוכל?! מה קרה לארץ מולדתכם? הוא יוסף שבקריאת שם בנו הראשון מתנתק מבית אביו, ככתוב: "וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עַמְלִי וְאֶת כָּל בֵּית אָבִי" (בראשית מא נא), ובשם בנו השני מעלה על נס את הצלחתו בארץ מצרים, ככתוב: "וְאֶת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי הִפְרִנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עֲנִי" (שם נב). אבל נראה שהפלגנו מעט והמדרשים והפרשנים הולכים בדרך אחרת.

¹⁴ ראה רש"י על הפסוק: "לנו ולמולדתנו - למשפחותינו, ומדרשו אפילו עצי ערסותינו גילה לנו". יוסף מדהים את האחים בשאלות על מולדתם-משפחתם כאילו גדל ביניהם, מה שאולי מעורר כבר כאן את ההשערה שהאחים חשדו באותו "האיש" כבר בשלב זה שאולי הוא יוסף. וכמו שמפרש בכור שור שם: "ואעפ"י שהוא היה יודע הכול, שאל להם הכל, כמו שאמר: שאל האיש לנו ולמולדתנו וגו'". "למולדתנו" כאן הוא למשפחתנו ולא דווקא למקום הולדתנו ובמובן רחב יותר.

¹⁵ בפסוקים אלה המספרים את ירידת יעקב למצרים לפגוש את יוסף, לא מוזכרת "מולדת" וגם לא "ארץ אבות". מדובר לכאורה בסיפור אישי מרגש של אב שהולך לראות את בנו האהוב (בן האהובה), אך המשמעויות והרמזים לסיפור לאומי רחב יותר גלויים לעין כל ונשמעים לקול אוזן. "אנכי האל" מזכיר את "אנכי האל בית אל" שקרא ליעקב לקיים את נדרו, וכעת המסע הוא בכיוון הפוך, לגלות שנייה. "אל תירא מרדה מצרימה" שנאמר ליעקב כנגד "אל תרד מצרימה" שנאמר ליצחק. אל תירא ממה? מתלאות הדרך או ממשוהו "גדול" יותר? שים לב להבטחה: "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה" שעומדת כנגד: "שוב אל ארץ אבותי ואהיה עמך". ירידה עם הבטחה לעליה כנגד הוויה מתמשכת. ראה דברינו [אל תירא מרדה מצרימה](#) בפרשת וישב. כאן נחזור ונחפש את המולדת שנשארת מאחור.

¹⁶ בתחילת פרק יד בפרקי דרבי אליעזר מתחילה מניית "עשר הירידות" שירד הקב"ה לארץ ובהם: גן עדן, דור הפלגה, בסנה, סיני, אוהל מועד וכו'. כאן נזכרת הירידה הרביעית ששונה מכולם בכך שהיא איננה מהשמים לארץ, אלא כביכול מהשכינה בארץ שהובטחה ב"אהיה עמך" לירידה למצרים בהבטחה: "אנכי ארד עמך". ארד על מנת להיות אתך בגלות ובשעבוד וכבניין אב ל"עמו אנכי בצרה" של כל הגלויות. ללמדך על חשיבותה של ארץ ישראל בה שורה השכינה בלא ירידה. ראה שוב פרקי דרבי אליעזר פרק לה בקריאה ליעקב לשוב לארץ: "שאמר לו הקב"ה: יעקב, יעקב! איני יכול לשכון שכינתי עליך בחוצה לארץ, אלא שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך". וחז"ל אמרו: "כל הדר בארץ ישראל - דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ - דומה כמי שאין לו אלוה" (כתובות קי ע"ב). נראה שהמדרש בא לתקן את החסר במקרא ומדגיש שיעקב אכן התחבט: "איך אעזוב ארץ אבותי וארץ מולדתי?". הוא יעקב שבפרשתנו הצטווה: "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך".

¹⁷ "מולדתך" היא כאן בפשטות "אשר הולדת", היינו הילדים הנולדים, אבל המשך הפסוק המציין 'נחלה' מרמז שאולי יש פה גם מולדת במובן הארצי והמורשתי (ירושתי). ראה ברכת יעקב לבני יוסף בהמשך (סוף הפרק): "וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּךָ יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׂם אֶת אֶפְרַיִם לִפְנֵי מְנַשֶּׁה" וההמשך בהבטחת נחלה ליוסף: "וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהִנֵּה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהִשִּׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם: וְאֵינִי נֹתֵתִי לְךָ שָׂכָם אַחַד עַל אַחִידךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמָרִי בְּחַרְבֵי וּבְקִשְׁתֵּי". מה היא שכם אם לא נחלה בארץ האבות, במולדת?

שאתה מוליד אחריהן שלך הם נקראים. אבל אילו לשמי הם, שנאמר: "ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו".¹⁸

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לַחֲבֵב בֶּן רְעוּאֵל הַמְדִינִי חֲתָן מִשֶּׁה נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֵתוּ אֶתְּנוּ לָכֶם לָכֶה אֶתְּנוּ וְהַטְּבִנוּ לָךְ ... וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֶלְךָ כִּי אִם אֶל אֶרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֶלְךָ: (במדבר י כט-ל).¹⁹

ספרי במדבר פרשת בהעלותך פסקא עט – יש לי ארץ ויש לי נכסים ויש לי משפחה

"וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֶלְךָ". אמר לו (יתרו למשה): אם מפני נכסים או מפני ארץ, איני בא. יש לך אדם שיש לו ארץ ואין לו נכסים, יש לו נכסים ואין לו משפחה. אבל אני, יש לי ארץ ויש לי נכסים ויש לי משפחה. ודיין הייתי בעירי. אם איני הולך מפני ארצי, אלך מפני נכסיי, ואם איני הולך מפני נכסיי, אלך מפני מולדתי.²⁰

אֶל תִּבְּנוּ לְמַת וְאֶל תִּנְדּוּ לוֹ בְּכֹוּ בְּכֹוּ לְהֵלֵךְ כִּי לֹא יָשׁוּב עוֹד וְרָאָה אֶת אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ: (ירמיהו כב ח-י).²¹

מסכת מועד קטן כז ע"ב – בלי "הולדת" הוא בלי מולדת

"בְּכֹוּ בְּכֹוּ לְהוֹלֵךְ", אמר רב יהודה: להולך בלא בניס. רבי יהושע בן לוי לא אזל לבי אבלא אלא למאן דאזיל בלא בני, דכתיב: "בכו בכו להולך כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו".²²

וַיַּעַן בְּעַז וַיֹּאמֶר לָהּ הֲגַד הַגֵּד לִי כָל אֲשֶׁר עָשִׂית אֶת חֲמוֹתְךָ אַחֲרֵי מוֹת אִישׁךָ וַתַּעֲזִבִי אֶבְיֹךָ וְאֶמְךָ וְאֶרֶץ מוֹלַדְתְּךָ וַתֵּלְכִי אֶל עַם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ תְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם: יְשַׁלֵּם ה' פְּעֻלְךָ וְתִהְיֶה מִשְׁפָּרְתְּךָ שְׁלֵמָה מֵעַם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּאת לַחֲסוֹת תַּחַת פְּנֵי: (רות ב יא-יב).²³

¹⁸ פה אכן מדובר בנחלה וההסבר בתמצית הוא שהבטחת יעקב ליוסף: "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" משמעותה שכל בני אפרים ומנשה ייספרו לנחלת הארץ "למשפחותם לבית אבותם" בדומה לשאר השבטים, ראה משפחות מנשה ואפרים בספר במדבר פרק כו פסוקים כח – לו. כל בתי אב ומשפחות אלה הם "ל"י" אומר יעקב ולפיכך ינחלו בארץ. בניהם שלהם, היינו הנינים של יוסף ("בני ריבעים") כבר ינחלו בתוך נחלת אבותיהם (נכדיו של יוסף) ולפיכך הם "של"י". יעקב שירד מהארץ ומהמולדת מחלק אותה למולדת בניו ונכדיו, כולל חלק כפול ליוסף.

¹⁹ לאחר שלכאורה כבר נפרד משה מיתרו חותנו בספר שמות, ככתוב, שמות יח כז: "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת חֲתָנוּ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל אֶרְצוֹ", מציע משה לחותנו להתלוות למסע בני ישראל "אל המקום אשר אמר ה' אותו אתן לכם". אפשר שבכוונה אין משה נוקט במונח "מולדת" שנפקד מקומה בתורה לאחר ספר בראשית (ארץ אבות נזכר בספר דברים). ודווקא יתרו שמסרב בנימוס הוא שנוקט בלשון זו ואומר: "כי אם אל ארצי ומולדתי אלך". וכבר הרחבנו בפרשה זו בדברינו [דו שיח משה יתרו](#) בפרשת בהעלותך.

²⁰ דבריו של יתרו הם כנים וקצרים: תודה לא, יש לי ארץ וגם מולדת וגם נחלה כבר יש לי. ראה אבן עזרא על הפסוק: "אל ארצי - שאדור שם היום ושם נולדתי". ואגב אזכור תואר "דיין" של יתרו, ראה במקבילה בספרי זוטא סיבה נוספת מדוע יתרו מסרב למשה: "כך היה יתרו מחשב ואומר: כל השנים הללו היו בני אדם מפקידין אצלי פקדונות שאני הייתי הנאמן שבעיר ואם אני מניחן והולך לי הן אומרים ברח לו יתרו ולקח כל פקדונותיו ונתן לחתנו נמצאתי מוצא שם רע עלי ועליך אלא הריני הולך ומחזיר את כולן". ואם נחזור לדבקות של יתרו בארצו ומולדתו, נראה שיש כאן תוכחה עקיפה לאברהם, ליעקב ולמשה. לאברהם, ששולח להביא אישה ליצחק: "כי אל ארצי ומולדתי תלך" (בראשית כד ד). ליעקב, שיורד למצרים ועוזב ארץ אבות ומולדת עליה התעמת עם עשו. למשה, שנראה [כאיש מצרי](#) וקרא לבנו בכורו גרשם - גר הייתי בארץ נכריה. ראה דברים רבה ב ח: "אמר ר' לוי: אמר לפניו: רבש"ע עצמותיו של יוסף נכנסו לארץ ואני איני נכנס לארץ? אמר לו הקב"ה: מי שהודה בארצו נקבר בארצו ומי שלא הודה בארצו אינו נקבר בארצו". יתרו הודה בארצו ובמולדתו!

²¹ באחת מנבואות ירמיהו הקשות על החורבן הצפוי ואובדן המולדת הוא עורך השוואה בין מי שראוי לבכות עליו ומי שלא. ראה פירוש מצודת דוד כאן: "אל תבכו למת - אין ראוי לבכות על מי שמת בארצו ונקבר בקברי אבותיו: בכו בכו להולך - אבל בכו על ההולך מארצו בשבי ... כי לא ישוב - על כי לא ישוב עוד לארצו ולא יראה ארץ מולדתו כי שם בגולה ימות ויקבר". המולדת היא לא רק ארץ החיים, אלא גם ארץ המתים. מי שמת בנכר ונקבר שם, הלך ובלו שוב. מי שנפטר וזכה להיקבר במולדת יש לו יד ושם. וכך אמנם נדרש בספרי דברים פרשת עקב פסקא מג על חורבן בית ראשון, על גלות יהויכין (החרש והמסגר) מול גלות יהויקים: "אל תבכו למת זה יהויקים מלך יהודה. מה נאמר בו? קבורת חמור יקבר (ירמיהו כב יט). בכו בכו להולך זה יהויכין מלך יהודה. מה נאמר בו? וְשָׁנָה אֶת בְּגָדֵי כְלָאוּ ... וְאַרְחַתוֹ אֶרְחַת תְּמִיד נִתְּנָה לוֹ מֵאֵת מֶלֶךְ בְּבַל דָּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ פֶּלַי חַיִּי (שם נב לג-לד). נמצינו למידים שנבלת יהויקים מלך יהודה שהיתה מושלכת לחורב ביום ולקרח בלילה חביבה מחייו של יהויכין מלך יהודה שהיה כסאו מעל כסא המלכים ואוכל ושותה בטרקליני מלכים". עד כדי כך מגיעה אהבת המולדת אצל חכמים!

²² וחכמים למדו מפסוק זה מנהגי אבלות. האבל הקשה הוא של מי שמת בלא בניס – אין לו מולדת, אין לו הולדת, אין לו מי שימשיך את דרכו עלי אדמות ("ארץ מולדתו"). ורבי יהושע בן לוי הגדיל לעשות בכך שהיה הולך לנחם רק בבית אבלים של מי שנפטר בלא בניס (ומי שאבל עליו הם בת/בן הזוג, אחים וח"ח הורים). מי שיש לו בניס היינו "מולדת", יש לו המשכיות ונצח.

²³ אם אברהם הוא אב הגרים, רות היא אם כל הגרים וכבר האריכו בכך רבים וטובים וגם אנו שלחנו יד בדברינו [קבלת גרים](#) במגילת רות. קריאת המגילה בחג השבועות שנתקנה בשעתו בשל "ימי קציר חייטים", קבלה משמעות נוספת בעת שהורחב החג לחג מתן תורה שם כל עם ישראל עבר גיור. ראה דברינו [כולנו גרים](#) בחג השבועות. שלא כאברהם ש"הלך" בקריאה "לך לך", ושלא כרבקה ש"הלכה" כשנשארה: "התלכי עם האיש הזה" וענתה: "אלך", ושלא כיתרו שבסוף הלך בחזרה ("וילך לו אל ארצו) – רות "עזובת", משאירה את בית אביה ואמה וארץ מולדתה מאחור והולכת אל עם אחר, עם שכן גיאוגרפית שמוכר ובעצם שונה ולא מוכר לעמי האזור. ובעז לא רק מקבל פניה בסבר פנים יפות ומאירות, אלא פורס מעליה כנפיים גדולות, הם כנפי ה' אלוהי ישראל. המעבר איננו ישיר ממולדת נעזבת למולדת חדשה, אלא מהמולדת הישנה אל כנפיים של חסד ואהבה שסוככות על הכל: "לא בצל כנפי הארץ ולא בצל כנפי השחר ולא בצל כנפי השמש ולא בצל כנפי הכרובים ... בצל מי הם חוסים? בצילו של הקב"ה, שכתוב: "מה יקר חסדך אלהים וּבְגֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֵי יְחִסְיוֹן" (תהלים לו ח) ("פסיקתא דרב כהנא ט נחמו).

רות רבה (לרנר) פרשה ה, ילקוט שמעוני רות רמז תרא – מולדת חדשה לגרים

"ותעזבי אביך ואמך אביך - זה אביך ודאי. אמך - זו ודאית. וארץ מולדתך - זו אפרכייה שלך.²⁴ דבר אחר: "ותעזבי אביך ואמך" - זו עבודה זרה שלך, שנאמר: "אומרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתי" (ירמיה ב כז). "ואמך" - זו אומתך. "וארץ מולדתך" זו שכונתך. "ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום" - שאילו באת תמול שלשום לא היינו מקבלין אותך, שעדיין לא נתקבלה הלכה: עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית.²⁵

לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד: ... אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי ואת מאמר מרדכי אשר עשה כאשר היתה באמנה אתו: (אסתר ב י, כ).²⁶

במדבר רבה ט י פרשת נשא – סופה להגיד

כיוצא בדבר²⁷ אתה אומר: "לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד" (אסתר ב) - אף על פי שלא הגידה עכשיו הגידה לאחר זמן.²⁸

כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי: (אסתר ח ו).²⁹

שבת שלום

מחלקי המים

מים אחרונים: ראה הגעגועים לשוב את הארץ ואל המולדת כחלק מסיפור האהבה של הרעיה והדוד בשיר השירים, פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) שיר השירים פרק ח פסוק יד: "ודמה לך לצבי או לעופר האיילים. ושוב וקחני מכאן: על הרי בשמים. אל ארצי ואל מולדתי".

²⁴ ראה בבראשית רבה נה ז על אברהם: "לך לך מארצך - זו אפרכייה שלך, וממולדתך - זו שכונתך, ומבית אביך - זו בית אביך". אפרכייה היא עור או פרובינציה (מילון ג'סטרו).

²⁵ מספר שנים מועט קודם לכן, "נענשו מחלון וכליון מפני שנשאו נשים מואביות" (זוהר חדש כרך ב (מגילות) מגילת לז ע"א) והנה רות מתקבלת בברכה לעם היהודי. ידעה רות לבוא בראג הנכון, לא לפני שהמולדת החדשה הוכשרה לקבל אותה כגורת. או שמא נאמר שבזכותה של רות ובעטיה, מכח החסד שעשתה, התחדשה ההלכה. ראה דברינו לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' בפרשת כי תצא.

²⁶ דרשות ופירושים רבים נאמרו על שתיקתה זו של אסתר: ששתיקה זו מסתתרת בשמה אסתר (מסכת מגילה יג ע"א): "למה נקראת שמה אסתר - על שם שהיתה מסתרת דבריה", שקבלה שתיקה זו מרחל אמנו (בראשית רבה עא ה): "רחל תפסה פלך שתיקה ועמדו כל בניה בעלי מסטירין: בנימין ... שאול ... אסתר", שבגלל שתיקה זו מקבץ המלך בתולות שנית על מנת שאסתר תקנא ותגלה את מוצאה (מסכת מגילה שם: "אין אשה מקנאת אלא בירך חברתה"), ששתיקה זו גרמה לעלילת המן (פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) אסתר ב יט: "מתוך שאין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה, באו אלו הדברים") ועוד ועוד. כל השתיקה הזו היא משום ש"מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד", אך הוא עצמו מסרב להשתחוות להמן, שאין בזה איסור עבודה זרה ברור, ואומר לכולם שהוא יהודי: "כי הגיד להם אשר הוא יהודי". נראה שיש כאן גישה דואלית המאפיינת חיי גלות: מתי מצניעים ומחביאים את הזהות היהודית ומתי לא מסתירים אותה ומוכנים לסבול בגללה.

²⁷ המדרש שם מביא מספר דוגמאות של אירועים שגם אם לא קורים כעת, סופם שיקרו וכלשון המדרש שם: "אף על פי שאין לה עכשיו - יש לה לאחר זמן".

²⁸ בהמשך להערה הקודמת, יש מי שמנסים להסביר עניינית את סירובה של אסתר להזדהות ולא רק בשל הציווי של מרדכי. ראה הצעת מלבי"ם: "גם אם היתה יראה להגיד מולדתה, כי אולי היא מעם שפל ונבזה ויגרש אותה המלך". כך גם פירוש אלשיך: "אחר שהמליכה לא היתה מגדת, הוא כי לא היה לפי כבודה לגלות שהיתה מזרע היהודים האומללים נבזים ושפלים בגלות", אלא שהוא דוחה מיד הצעה זו. ופירוש מהרש"א בחידושי אגדות למסכת מגילה יג ע"א מציע בפשטות: עשתה כן כדי שלא יתקנאו בה". אבל סופה של אסתר לגלות את עמה ומולדתה, כפסוק הבא.

²⁹ סוף דבר, ברגע האמת ובשעת מצוקה, יהודי לא יכול יותר להסתיר את זהותו. מה גם שמרדכי שתחילה אסר עליה לגלות את עמה ומולדתה (בעוד הוא עצמו לא נמנע מכך ואף נכנס בשל כך לעימות עם המן), מצווה עליה כעת: "לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה". וכאסתר שהורגלה במצוותו עד כאן להסתתר, מהססת קצת, הוא עונה לה באופן תקיף: "אל תדמי בנפשך להפילט בית המלך מכל היהודים: כי אם תחרישי בעת הזאת רוח וְהַצְלָה יַעֲמֹד לְיְהוּדִים מִמְקוֹם אַחַר וְאֵת וְבֵית אַבְיָךְ תֵּאבְדוּ וְכוּ' ". היפוך היחס למולדת במגילת אסתר, מהסתרת הזהות היהודית בכל מחיר ("ובהקבץ בתולות שנית"), ועד: "אל תדמי בנפשך להימלט בית המלך", נראה כמוטיב מרכזי של המגילה וכלקח מרכזי שלה. אין מולדת אמיתית בגלות. אלה שתי מילים, שני מושגים, שני עולמות שאינם דרים בכפיפה אחת.